

תורה אור • פרשת שמות • מאמר 1

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב...

”ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב”

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/1](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/1)

1 ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. הנה בפרשת ויגש נאמר גם כן ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו.

"ואלה שמות בני ישראל שבאו למצרים עם יעקב; איש וביתו באו". והנה בפרשת ויגש נאמר גם כן: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, יעקב ובניו".

וצ"ל למה הוכפל בתורה ענין בואם מצרימה. גם להבין השינויים מהתם להכא. דכאן נאמר הבאי מצרימה את יעקב.

צריך להבין מדוע עניין בואם למצרים חוזר בתורה, וכן להבין את ההבדלים בין שם לכאן. כאן נאמר: "הבאים מצרימה את יעקב".

2 וביגש נאמר הבאי מצרימה יעקב. ועוד צ"ל מ"ש בפרשת ויגש בני ישראל כו' יעקב ובניו שכולל יעקב ג"כ בכלל בני ישראל והרי יעקב הוא ישראל עצמו כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כ"א ישראל.

ובפרשת ויגש נאמר: "הבאים מצרימה יעקב". ועוד צריך להבין את הנאמר בפרשת ויגש: "בני ישראל" וגו', "יעקב ובניו", הכולל גם את יעקב עצמו בכלל "בני ישראל". אך יעקב הוא ישראל עצמו, כפי שנאמר: "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל".

3 וא"כ איך נק' בני ישראל. והענין דהנה כתיב ירד ירדנו כו' ירידה אחר ירידה וכן ביצ"מ וגאולה כתיב ואנכי אעלה גם עלה כו' עלה נעלה כו'.

אם כן, כיצד אפשר לקרוא להם "בני ישראל"? ההסבר הוא כך: נאמר "ירדנו, אכן ירדנו" וכו' — ירידה אחר ירידה. וכך גם ביחס ליציאת מצרים ולגאולה נאמר "ואנכי אעלה אותך, גם אעלה" וכו', "עלה נעלה, אכן נעלה" וכו'.

היינו ב' עליות שהוא עילוי אחר עילוי ובאמת ביצ"מ לא נתעלו רק פעם א' כמ"ש אעלה אתכם מעני מצרים כו' אל ארץ זבת חלב ודבש.

כלומר, שתי עליות, עלייה אחר עלייה. אך למעשה, ביציאת מצרים הם עלו רק פעם אחת, כפי שנאמר: "אעלה אתכם מתוך סבל מצרים" וכו', "אל ארץ זבת חלב ודבש".

אך כי עלייה זו השנית היא רומזת על גאולה העתידה להיות בב"א (וכן בשמות ג' פסוק י"ד אמר לו ענין הגאולה האחרונה כדפירש רש"י שם):

אלא שעלייה שנייה זו רומזת לגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו, אמן. (וכן בשמות, פרק 3, פסוק 14, סיפר לו על הגאולה האחרונה, כפי שרש"י מפרש שם.)

4 דהנה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שמקיש הכתוב ענין גאולה אחרונה ליציאת מצרים.

שהרי נאמר: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות": הפסוק משווה את הגאולה האחרונה ליציאת מצרים. והוא שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד רד"ו שנה הי' בכדי לזכו לקבלת התורה פנים בפנים דבר הי'.

כלומר, כשם שכל התכלית העיקרית של גלות מצרים ושל השעבוד שנמשך מאתיים ועשר שנים הייתה לזכות לקבלת התורה, [כאשר] הי' דיבר "פנים אל פנים".

5 וכמ"ש וזה לך האות כו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה.

כמו שכתוב: "וזה לך האות" וכו': "כאשר תוציא את העם ממצרים, תעבדו את הי' על ההר הזה".

כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימית התורה שיהי' לעי"ל כי במתן תורה הי' קבלת התורה הנגלית אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגלוי שלהם לעי"ל.

כך גם כל אריכות הגלות הזאת היא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה, שיהיה לעתיד לבוא. במתן תורה קיבלו את התורה הנגלית, ואילו פנימיות טעמי התורה תתגלה לעתיד לבוא.

6 ועי' נאמר אראנו נפלאות. וכמ"ש עין בעין יראו. וכך בענין השעבוד והגלות שנאמר בגלות מצרים וימררו את חייהם בעבדה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבדה בשדה.

ועל כך נאמר: "אראנו נפלאות", וכמו שכתוב: "עין בעין יראו". כך גם בנוגע לשעבוד ולגלות, שעליהם נאמר בגלות מצרים: "וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה".

קאי גם על זמן האחרון וימררו את חייהם היא התורה כי היא חיינו. בעבדה קשה דא קושיא. בחומר דא קל וחומר.

[הפסוק] מתייחס גם לתקופה האחרונה. "וימררו את חייהם" — זו התורה, שהרי היא חיינו. "בעבודה קשה" — זו קושיא. "בחומר" — זה קל וחומר.

7 ובכל עבדה בשדה דא ברייתא. ובלבנים דא לבון הלכתא. שאין בידינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוק' שנויה הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין.

"ובכל עבודה בשדה" — זו הברייתא. "ובלבנים" — זהו ליבון הלכה. שכן אין בידינו הלכה ברורה ופסק ברור, מפני שכל דיני התורה נלמדים במחלוקת: אלה מכשירים ומטהרים, ואלה פוסלים ומטמאים.

וא"כ כמו שע"י שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה כך ג"כ ע"י לבון הלכתא שבזמננו זה. יזכו לגלוי פנימי התורה לע"ל להיות אראנו נפלאות:

אם כן, כשם שבזכות השעבוד במצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה, כך גם בזכות ליבון ההלכה בזמן הזה נזכה לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא, ויתקיים "אראנו נפלאות".

8 והנה להבין ענין לבון הלכתא (וגם ענין בכל עבודה בשדה) ואיך עי"ז יהי הגלוי לע"ל. יש להקדים פ"י וענין מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול.

כעת, כדי להבין את עניינו של ליבון הלכתא (וגם את עניינה של "בכל עבודה בשדה"), וכיצד באמצעותו תבוא ההתגלות לעתיד לבוא, יש להקדים ולבאר את משמעותו ואת עניינו של "מלך משובח ומפואר עדי עד [הוא] שמו הגדול".

כי הנה תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז ירידה צורך עלייה היא כדי לחזות בנועם ה' בעוה"ב ובג"ע העליון וג"ע התחתון

תכלית ירידתה של הנשמה לעולם הזה — ירידה לצורך עלייה — היא כדי "לחזות בנועם ה'" בעולם הבא, בגן עדן העליון ובגן עדן התחתון.

שהוא השגת הנשמות נהנין מזיו השכינה שהוא תענוג נפלא עד אין קץ ותכלית בלי גבול.

כלומר, הנשמות משיגות ונהנות מזיו השכינה; זהו תענוג נפלא, שאין לו סוף או גבול.

9 והנה בספרים לא נזכר כ"א ג"ע עליון ותחתון אבל באמת יש כמה בחי' ג"ע ותענוגים עד אין קץ

הספרים מזכירים רק את גן עדן העליון ואת גן עדן התחתון, אך לאמיתו של דבר יש מדרגות רבות של גן עדן ושל תענוגים, עד אין קץ.

וזהו משובח ומפואר עדי עד. וכמארז"ל צדיקים אין להם מנוחה בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל.

וזהו [פירוש] "משובח ומפואר עדי עד". וכמאמר רז"ל: "צדיקים אין להם מנוחה בעולם הבא, שנאמר: ילכו מחיל אל חיל".

ונועם ה' והתענוג ההוא הוא מבחי' גלוי משמו הגדול כו'. אשר כדאי כל יסורי גיהנום כדי לחזות בנועם ה' וכמארז"ל מוטב דלידייני כו':

ו"נועם ה'" — אותו תענוג — בא מבחינה של גילוי שמו הגדול כו', וכדאי לסבול את כל ייסורי גיהנום כדי "לחזות בנועם ה'". וכמאמר רז"ל: "מוטב דלידייניה" כו'.

10 והנה ארז"ל שאברהם בחר לו שעבוד גלות תחת יסורי גיהנם. כי הנה ענין הגיהנם הוא כדי לצרף הנפש מחולאת הרע אשר בקרבה

והנה, חז"ל אמרו שאברהם בחר בשעבוד הגלות במקום יסורי הגיהנם. שכן מטרת הגיהנם היא לטהר את הנפש מן החולי של הרע שכתוכה.

כמו מצרף לכסף שהפסולת והסיגי נשרפים תוך הכור ונשאר הכסף נקי מכל סיג כך כדי שתוכל הנפש לקבל אור ענג העליון להיות נהנים כו'

הדבר דומה ל"כור המצרף את הכסף": הפסולת והסיגים נשרפים בתוך הכבשן, והכסף נותר נקי מכל סיג. כך גם, כדי שהנפש תוכל לקבל את אור התענוג העליון ולהתענג וכו',

צריכה להתברר תחלה באש של גיהנם להפריד הרע מן הטוב כי לא יגורך רע כתיב

עליה לעבור תחילה בירור באש הגיהנם, כדי להפריד את הרע מן הטוב, שהרי נאמר: "לא יגורך רע".

והנה אברהם בחר לו שעבוד גלות שהוא ג"כ בחי צירוף לנפש כמ"ש מכור הברזל ממצרים. וגלות אדום נק' כור עוני כו':

והנה, אברהם בחר בשעבוד הגלות, שגם הוא בחינה של צירוף הנפש, כמו שנאמר: "מכור הברזל ממצרים". וגלות אדום נקראת "כור עוני" וכו'.

11 אך הנה הנשמה היא נברא' ובעל גבול וא"א לנפש לקבל הארת תענוג העליון שהוא בלי גבול עדי עד.

אולם הנשמה היא נברא ובעל גבול, ואי אפשר לה לקבל את הארת התענוג העליון, שהוא בלי גבול לעדי עד.

אלא ע"י התלבשו' אור התענוג בכלי ולבוש כמ"ש עוטה אור כשלמה שהוא אור תורה וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כי עדן הוא בחינת מקור התענוגים.

[הדבר אפשרי] רק כשהאור של התענוג מתלבש בכלי ולבוש, כפי שנאמר: "עוטה אור כשלמה" — והוא אור התורה; וכפי שנאמר: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", שכן עדן הוא בחינת מקור התענוגים.

(וכמ"ש בפרדס בערכי הכינויים ערך עדן בשם התיקוני זוהר עדן עילאה הוא בחינת כתר עליון ולכן נאמר על בחי' עדן עין לא ראתה כו').

(וכפי שנכתב בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "עדן", בשם תיקוני זוהר: עדן עילאה הוא בחינת כתר עליון; ולכן נאמר על בחינת עדן: "עין לא ראתה" וכו').

ונהר יצא מעדן זה להשקות את הגן היינו בחי' גי'ן סדרים דאורייתא כי אורייתא מחכמה נפקת ואין התלבשות אור א"ס ב"ה אלא בחכמה כח מ"ה בחי' בטול ונחנו מה כו'

"ונהר יוצא מעדן" זה "להשקות את הגן" — כלומר, בחינת גי'ן סדרים דאורייתא. שכן "אורייתא מחכמה נפקת", ואור אין סוף ברוך הוא מתלבש רק בחכמה, שהיא כוח מ"ה — בחינת ביטול, "ונחנו מה" וכו'.

ולכן ע"י התורה תוכל הנשמה להשיג שמו הגדול (שהוא בחי' כתר עליון מלכות דא"ס שנקרא שמו הגדול שנמשך ומתלבש בחכמה כו') כי כל התורה היא שמותיו של הקב"ה כו':

ולכן, באמצעות התורה, הנשמה יכולה להשיג את שמו הגדול (שהוא בחינת כתר עליון, מלכות דאין סוף, הנקראת "שמו הגדול" ונמשכת ומתלבשת בחכמה וכו'), שכן כל התורה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא וכו'.

12 וז"ש רז"ל ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות ושמונים פלגשים אלו הברייתות ועלמות אין מספר אלו ההלכות.

ועל כך אמרו חז"ל: "שישים הן המלכות" — אלו שישים המסכתות; "ושמונים הפלגשים" — אלו הברייתות; "ועלמות אין מספר" — אלו ההלכות.

והנה דמיון ומשל המשניות למלכות וכמארוז"ל מתניתא מלכתא הוא ע"פ מארוז"ל אשה מזרעת אודם שממנו בשר כו' נמצא שעיקר הזרעת הולד הוא מטפת נוקבא.

ההשוואה והמשל של המשניות למלכות, כפי שאמרו חז"ל "מתניתא מלכתא", מבוססים על מאמר חז"ל: "אשה מזרעת אודם, שממנו בשר" וכו'. נמצא שעיקר יצירת הוולד הוא מטיפת הנוקבא.

וכמ"ש אשה כי תזריע וילדה כו' וטפת דכר הוא רק כדי לברר טפת נוקבא שמהטוב ומובחר נוצר הולד וכמו שכתוב: "אשה כי תזריע וילדה" וכו'. טיפת הזכר נועדה רק לברר את טיפת הנוקבא, כדי שהוולד ייווצר מן החלק הטוב והמובחר.

וכמ"ש ותזרני חיל מלשון זורה את גורן בחי' בירורי (ובאמת זהו ענין בירור אחר בירור שהרי טפת נוקבא היא נמשכ' ג"כ אחר הבירור

וכמו שכתוב: "ותזרני חיל", מלשון "זורה את הגורן" — בחינת הבירורים. (ובאמת מדובר בבירור אחר בירור, שהרי גם טיפת הנוקבא נמשכת לאחר בירור.

שהרי התהוות טפה זו הוא מהמאכלים שאוכלת ונתבררי עד שנהפכים לדם בכבד ועולה ללב ומשם למוח ואח"כ נמשך מהמוחין שלה הזרעת הטפה כמ"ש בע"ח של"ט.

שהרי טיפה זו נוצרת מן המאכלים שהיא אוכלת, שמתבררים עד שהם נהפכים לדם בכבד; הדם עולה ללב, ומשם למוח. לאחר מכן נמשכת ממוחין שלה הזרעת הטיפה, כמו שכתוב בע"ח חיים, שער ל"ט.

נמצא המשכה זו היא ממה שכבר נתברר בתכלית עד שנכלל במוחין דנוקבא אז משם נמשכה טפת נוקבא רק שאעפ"כ כדי שיהיה מזה התהוות הולד אי אפשר עד שיתברר בירור שני ע"י טפת הדבר כנ"ל).

נמצא שהמשכה זו באה ממה שכבר התברר בשלמות, עד שנכלל במוחין של הנוקבא; משם נמשכת טיפת הנוקבא. ואף על פי כן, כדי שייווצר ממנה ולד, הדבר אינו אפשרי עד שתעבור בירור שני באמצעות טיפת הזכר, כפי שהוסבר לעיל).

וכך הנה המשניות הם בחינת בירורים בחכמה אתברירו טמא וטהור אסור ומותר. פ"י מותר שאינו אסור וקשור בידי החיצונים ויכול לעלות וליכלל בקדושה כי הדם הוא הנפש.

וכך גם המשניות הן בחינת בירורים: בחכמה מתבררים טמא וטהור, אסור ומותר. "מותר" פירושו שאינו אסור וקשור בידי החיצונים, והוא יכול לעלות ולהיכלל בקדושה, שהרי "הדם הוא הנפש".

והנה מכל מאכל אשר יאכל נהפך לדם כי תלת שליטין אינון כבדא ולבא ומוחא שנתברר הדם בירור אחר בירור ובכח האכילה הוא קורא ומתפלל בכל לבבו ובכל נפשו כו'.

והנה, מכל מאכל שאדם אוכל נעשה חלק לדם, שכן "שלושה שולטים הם: הכבד, הלב והמוח", ובהם הדם מתברר בירור אחר בירור. בכוחו של אותו מזון אדם קורא ומתפלל "בכל לבבו ובכל נפשו" כו'.

אבל מאכלות האסורות הגם שלומד ומתפלל בכח האכילה ההיא אינה עולה לה' להיות בכל לבבך כו' והוא בירורי המאכלים.

אבל כשמדובר במאכלות אסורים, אף שהוא לומד ומתפלל בכוח שקיבל מאותה אכילה, היא אינה עולה לה' כדי להיות "בכל לבבך" כו'. וזוהי ברירת המאכלים.

13 וכן בירורי לבושים ובתים בחינת מקיפים הנה הבירור הזה הוא ע"י בחי' חכמה בחי' משניות

וכך גם בירור הלבושים והבתים, שהם בחינת מקיפים, נעשה באמצעות בחינת חכמה — בחינת המשניות.

אך להיות נמשך ח"ע חכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא להיות בחינת הבירורים הוא על ידי התנאים בעלי המשנה וכמו שכתוב והאיתנים מוסדי ארץ.

אך כדי שחכמה עילאה, חכמתו יתברך, שעליו נאמר "חכים ולא בחכמה ידיעא", תימשך ותהיה בחינת הבירורים, הדבר נעשה באמצעות התנאים, בעלי המשנה; וכמו שכתוב: "והאיתנים מוסדי ארץ".

איתנים אותיות תנאים שהם המיסדים את הארץ בחינת תורה שבעל פה וכמו שכתוב משכיל לאיתן שממשיכים מבחינת משכיל וכתוב משכיל על דבר כו'

"איתנים" מורכב מאותיות "תנאים": הם המייסדים את ה"ארץ", בחינת תורה שבעל פה. וכמו שכתוב: "משכיל לאיתן", שכן הם ממשיכים מבחינת משכיל; ונאמר: "משכיל על דבר" וכו'.

ולכן נקי' מלכתא שיחוד המלך עמה הוא תמידי ויחוד זה הוא המשכת מ"ד דח"ע לברר המ"ן דב"ן. והיינו ע"י התנאים חכמי המשנה.

לכן היא נקראת "מלכתא", מפני שזיווג המלך עמה תמידי. זיווג זה הוא המשכת מ"ד דח"ע כדי לברר את המ"ן דב"ן. והיינו באמצעות התנאים, חכמי המשנה.

כי תנאים אותיות איתנים שמקבלים מבחי' חכמה (יסוד אבא נקי' איתן עי' באגה"ק ע"פ וצדקה כנחל איתן) ע"ד משה קבל תורה מסיני כו' עד ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג הרי קבלתם ממה שהיה בחי' חכמה

שהרי "תנאים" אותיות "איתנים", והם מקבלים מבחינת חכמה (יסוד אבא נקרא "איתן"; ראו איגרת הקודש על הפסוק "וצדקה כנחל איתן"), בדומה ל"משה קיבל תורה מסיני" וכו', עד "ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה". הרי שקבלתם היא ממה, שהוא בחינת חכמה.

ולכן עיקר פסקי הלכות שלהם לא היה ע"פ הכרעת שכלם רק ממה שקבלו איש מפי איש עד משה.

לכן עיקר פסקי ההלכה שלהם לא התבסס על הכרעת שכלם, אלא על מה שקיבלו, איש מפי איש, עד משה.

וכמארז"ל (סוכה דף כח.) גבי ר' אליעזר י"ב אמר להם שמעתי י"ח אמר להם לא שמעתי.

וכמאמר רבותינו ז"ל (סוכה דף כח.): לגבי רבי אליעזר, על שנים עשר [דברים] אמר להם: "שמעתי", [ועל] שמונה עשר אמר להם: "לא שמעתי".

וכן גבי עקביא בן מהללאל. אני שמעתי מפי המרובים כו'. והיינו לפי שהיו בבחי' אין ובטול ממש.

וכן לגבי עקביא בן מהללאל: "אני שמעתי מפי המרובים" וכו'. והיינו משום שהיו בבחינת אין ובטול ממש.

ע"כ האירה בהם בחיי משה שהוא בחיי בטול אמיתי ונחנו מה (בחי מ"ה דמ"ד המברר ב"ן שהוא בירור אחר בירור) מן המים משיתהו.

לכן האירה בהם בחינתו של משה, שהיא בחינת ביטול אמיתי: "ונחנו מה" — בחינת מ"ה של מ"ד, המברר את ב"ן, בירור לאחר בירור — "מן המים משיתהו".

משא"כ אליהו בגימטריא ב"ן הבטול בחיצוניות. ולכן עלה גופו כו'. ולכן ההלכות שאמרו התנאים במשנה הם בחיי אלהות ממש שהוא מה שנמשך אחר בירור ב' דמ"ה דחכמה עלאה.

לא כך אצל אליהו, שגימטריית שמו ב"ן — הביטול בחיצוניות. לכן עלה גופו וכו'. לכן ההלכות שאמרו התנאים במשנה הן בחינת אלקות ממש, כלומר, מה שנמשך לאחר בירור שני של מ"ה דחכמה עילאה.

14 וכמארז"ל אלו ואלו דא"ח הן ולכן מותבינן תיובתא מנייהו. וזהו שארז"ל אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות שנאמר גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם.

וכפי שאמרו חז"ל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים", ולכן מקשים קושיות מדבריהם. וזהו שאמרו חז"ל: "אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות, שנאמר: 'גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם'".

כי ענין קבוץ גליות הוא ענין בירור והבדלה כו' הוא בזכות המשניות בחיי בירורים כנ"ל.

כי ענין קיבוץ הגליות הוא ענין של בירור והבדלה וכו', [ולכן] הוא בזכות המשניות, שהן בחינת בירורים, כפי שהוסבר לעיל.

גם אמרו אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שהיא בחיי עלייה אחר ההבדלה. הוא ע"י הצדקה

עוד אמרו: "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", שהיא בחינת העלייה שלאחר ההבדלה. הדבר נעשה באמצעות הצדקה,

כי צדקה תרומם כו' וימינו תחבקני דוקא וכמ"ש ואתם תלקטו לאחד אחד כו'. למיהוי אחד באחד הוא ע"י הצדקה תרומם כו':

כי "צדקה תרומם" וכו', ו"וימינו תחבקני" דוקא. וכמו שכתוב: "ואתם תלקטו לאחד אחד" וכו'. להיות "אחד באחד" — הדבר נעשה באמצעות "צדקה תרומם" וכו'.

15 ופלגשים אלו ברייתות כמשל הפלגש שיחוד המלך עמה רק באקראי ובהצנע כו'. וכך הנה המשכת ח"ע בברייתות הוא לפרקים.

"ופלגשים" — אלו הברייתות, בדומה למשל הפלגש, שהמלך מתייחד עמה רק לעיתים ובהצנע וכו'. כך גם המשכת חכמה עילאה אל הברייתות היא לפרקים.

וכמארז"ל כל מתניתא דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לאו מתניתא (שאינן ודאים וברורים וע"ד שנשתכחו שלשת אלפים הלכות בימי אבלו של משה).

וכמאמר חז"ל: "כל מתניתא דלא מתניא בי רבי חייא ורבי אושעיא — לאו מתניתא". כלומר, אין הדברים ודאיים וברורים, בדומה לשלושת אלפים ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה.

וכך ענין מתניתא דלא מיתניא בי ר"ח ור"א אינן ודאים כ"כ כי לא נמשך בהם טפת מ"ד מבחי' עדן העליון. והיינו לפי שהם מבריאיה ולא מאצילות כי באצ"י מאיר ח"ע שהוא בחי' בירור השני בחכמה אתברירו.

כך גם הברייתות שלא נשנו בבית מדרשם של רבי חייא ורבי אושעיא אינן ודאיות כל כך, מפני שלא נמשכה בהן טיפת מ"ד מבחינת עדן העליון. הטעם לכך הוא שהן מבריאיה ולא מאצילות, שכן באצילות מאירה חכמה עילאה, שהיא בחינת הבירור השני — "בחכמה אתברירו".

אבל במתניתא דלא מיתנו בי ר"ח ור"א לא נמשך מבחי' האצ"י מבירור האמת ע"כ אינן ודאים כ"כ רק מתניתא דר"ח ור"א הם נמשכים ע"פ הבירור הבי' דח"ע שהוא בחי' יחוד עליון דמ"ד ומ"ן ואעפ"כ נקי רק פילגשי' כמו הפלגש שהיחוד עמה באקראי ובהסתר כו').

אבל אל הברייתות שלא נשנו בבית מדרשם של רבי חייא ורבי אושעיא לא נמשכה בחינת האצילות, מבחינת הבירור האמיתי, ולכן אינן ודאיות כל כך. רק הברייתות של רבי חייא ורבי אושעיא נמשכות על פי הבירור השני של חכמה עילאה, שהוא בחינת הייחוד העליון של מ"ד ומ"ן. ואף על פי כן הן נקראות רק "פילגשים", כמו פילגש שהיחוד עמה הוא לעיתים ובהסתר וכו'.

משא"כ מתניתין מותבינן מינה תיובתא ואין להשיב. ולמעלה היא ענין מארז"ל מיכאל עומד ומקריב נשמות הצדיקים ע"ג המזבח

לא כן המשנה: ממנה מקשים קושיה, ואין להשיב עליה. ולמעלה, זהו ענין מאמר חז"ל: "מיכאל עומד ומקריב נשמות הצדיקים על גבי המזבח".

שהוא בחי' בירור בנשמות הראויים ליכלל באו"ס שהוא לפרקים כו' (וכמ"ש במ"א בפ"י הזהר פ' חיי שרה ע"פ והנה רבקה יוצאת כו').

זוהי בחינת בירור הנשמות הראויות להיכלל באור אין סוף, והוא נעשה לפרקים וכו'. וכמו שמבואר במקום אחר בפירוש הזוהר בפרשת חיי שרה, על הפסוק "והנה רבקה יוצאת" וכו'.

16 ועלמות אין מספר אלו ההלכות שהן מימרות האמוראים דלא מותבינן מנייהו תיובתא כלל. וכמארז"ל

גברא אנברא קא רמית. שנק' עלמות לשון בתולות.

"ועלמות אין מספר" — אלו ההלכות, כלומר מאמרי האמוראים, שאין מקשים מהם כלל, כפי שאמרו חז"ל: "וכי גברא אנברא קא רמית?" הן נקראות "עלמות", מלשון בתולות.

עד לא קבילת דכר אקרי כו'. שאין השראת ח"ע דאצי" בתוכו כי תלמוד בבריאה ונק' בורא חשך שאין מאיר שם ח"ע בגילוי כו'

"עד לא קבילת דכר אקרי" וכו'. שכן חכמה עילאה של עולם האצילות אינה שורה בתוכן, משום שהתלמוד הוא בעולם הבריאה, הנקרא "בורא חושך", שכן חכמה עילאה אינה מאירה שם בגלוי וכו'.

רק שהן בחי' כלי מכוון להשראת ח"ע כדכתיב בתולות אחריה רעותיה מובאות לך תוכלנה בשמחות וגיל תבואנה בהיכל מלך.

אלא שהן בחינת כלי המוכן להשראת חכמה עילאה בתוכו, כמו שכתוב: "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך; תוכלנה בשמחות וגיל, תבואנה בהיכל מלך".

וזהו ענין לבון הלכתא שצריך ללבן ההלכות ולהמשיך בתוכן ח"ע חכים ולא בחכ' ידיעא כו' חכמתו ית' כו'

וזהו ענין ליבון הלכתא: צריך לברר את ההלכות ולהמשיך לתוכן חכמה עילאה, שהיא "חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו', חכמתו יתברך וכו'.

(שבה מלובש בחי' עדן העליון ובחי' שמו הגדול כו' כנ"ל. ולבון הלכתא הוא ע"י קושיות ופירוקים כענין שמצינו ברשב"י בפי"מ שע"י ממשיך עומק החכמה וזהו בחי' לבון שממשיך מבחי' לובן העליון שהוא בחי' כתר וחכמה

(שבה מלובשים בחינת עדן העליון ובחינת שמו הגדול וכו', כנזכר לעיל. וליבון הלכתא נעשה באמצעות קושיות ותירוצים, כפי שמצינו אצל רבי שמעון בר יוחאי בפרק "במה מדליקין", שעל ידי כך הוא ממשיך את עומק החכמה. וזהו בחינת הליבון, הממשיכה מבחינת הלבון העליון, שהיא בחינת כתר וחכמה.

וזהו ענין עצי הלבנון וכנודע מענין בגדי לבן דכה"ג ביוה"כ וכל ענין העבודה גם עכשיו בלבון הלכתא זהו לברר בירורים הנ"ל. ואז לע"ל כתיב בתולות אחריה רעותיה מובאות לך:)

וזהו ענין "עצי הלבנון", וכידוע בענין בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים. וכל ענין העבודה גם עכשיו, בליבון הלכתא, הוא לברר את הבירורים הנזכרים לעיל. ואז, לעתיד לבוא, כתוב: "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך".

ובזה יובן מ"ש בזהר דכל התורה ומצות הוא לאתקנא רזא דשמייה כי הנה יש ז' שמות שאין נמחקין והיינו שם אל בחסד כו'

ובכך יובן מה שכתוב בזהר, שכל התורה והמצוות הן "לאתקנא רזא דשמייה" — לתקן את סוד שמו. שהרי יש שבעה שמות שאין נמחקים, ובהם שם אל בחסד וכו'.

כי כדי שיהיה המשכת אור א"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל במדת החסד כדי להיות עולם חסד יבנה הוא רק מבחי' שם והארה בעלמא מא"ס ב"ה והוא בחי' שם אל.

שכן כדי שתהיה המשכת אור אין סוף ברוך הוא, ש"לאו מכל אינון מדות איהו כלל", אל מידת החסד, כדי שיהיה "עולם חסד יבנה", ההמשכה היא רק מבחינת שם והארה בלבד מאין סוף ברוך הוא; וזוהי בחינת שם אל.

17 וכידוע שאין ערוך השם של האדם עד"מ לגבי עצמותו וכלא חשיבי. וכן שם אלקים בגבורה.

כידוע, שמו של אדם, למשל, אינו בערך לעצמותו ונחשב כלא כלום. וכך גם שם אלקים בגבורה.

ולכן כדי להמשיכו ית' להתלבש במדותיו להיות עולם חסד יבנה הוא ע"י התומ"צ ע"י מצוה זו נמשך שם זה במדה זו כו' אך עיקר הפי' לאתקנא רזא דשמייה היינו להמשיך מבחי' שמו הגדול שהוא בחי' א"ס.

לכן, כדי להמשיך אותו יתברך ולהלבישו במדותיו, כדי שהעולם ייבנה בחסד, הדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות: באמצעות מצווה זו נמשך שם זה במדה זו וכו'. אך עיקר פירוש "לתקנא רזא דשמייה" הוא להמשיך מבחינת שמו הגדול, שהיא בחינת אין סוף.

18 וכנודע שיש יחוד שם הוי"ה ואדני שהוא המשכה מבחי' שם הוי"ה סוכ"ע בשם אדני בחי' ממכ"ע.

כידוע, יש ייחוד בין הוי' לאדני, ובו נמשכת בחינת הוי', סובב כל עלמין, אל אדני, בחינת ממלא כל עלמין.

וע"י התומ"צ הוא המשכה מבחי' שמו הגדול כנ"ל בענין משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול.

ועל ידי התורה והמצוות נמשכת בחינת שמו הגדול, כנזכר לעיל בענין "משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול".

19 ועייז לאתקנא רזא דשמייה שיהי נמשך גלוי בחי זו בשאר כל השמוי וזייש ריפ וארא אל אברהם כו'

ובאמצעות זאת מתקיים "לתקן רזא דשמייה" — שהגילוי של בחינה זו יימשך בכל שאר השמות. וזהו שנאמר בתחילת פרשת וארא: "וארא אל אברהם" וכו',

ושמי הוי לא נודעתי להם לפי שלא ניתנה התורה להם כי גלוי שם הוי שהיא בחי שמו הגדול הוא עיי מתן תורה וכמ"ש במ"א.

"ובשמי הוי לא נודעתי להם" — משום שהתורה עדיין לא ניתנה להם. שכן גילוי שם הוי, שהוא בחינת שמו הגדול, נעשה באמצעות מתן תורה, כפי שמוסבר במקום אחר.

20 וזהו ענין וקרבנתו מלכנו לשמך הגדול כי להיות המשכה זו מבחי שמו הגדול הוא דוקא עיי נשמות ישראל.

וזהו פירוש "וקרבנתו, מלכנו, לשמך הגדול": המשכה זו מבחינת שמו הגדול נעשית דווקא באמצעות נשמות ישראל.

וזייש כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתוב ביהושע ומה תעשה לשמך הגדול כי תלת קשרין מתקשרין דא בדא ישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה.

וזהו שנאמר: "כי לא ייטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול"; וכן נאמר ביהושע: "ומה תעשה לשמך הגדול?" שהרי "שלושה קשרים מתקשרים זה בזה: ישראל מתקשרים בתורה, והתורה בקדוש ברוך הוא".

וארז"ל דהע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה דהיינו להיות הקב"ה יושב ונשפל בתורה שהוא התחברות והמשכת בחי שמו הגדול בחכמה כו':

וחז"ל אמרו שדוד המלך היה מחבר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא, כלומר, שהקדוש ברוך הוא, כביכול, יושב ומושפל בתוך התורה. חיבור זה הוא המשכת בחינת שמו הגדול בחכמה וכו'.

21 וזהו פי ואלה שמות בני ישראל וגוי שמות ממש ע"ד מ"ש ויעש דוד שם.

וזהו פירוש "ואלה שמות בני ישראל" וגוי: שמות ממש, על דרך הכתוב "ויעש דוד שם".

ופי בזוה"ק דעביד שמא קדישא שהמשיך בחי גלוי שם הוי"ה למטה להמשיך אור א"ס מבחי חכמה עילאה יו"ד של שם.

והזהר הקדוש מפרש שעשה שם קדוש: הוא המשיך למטה את גילוי שם הוי", כדי להמשיך את אור אין סוף מבחינת חכמה עילאה, היו"ד של השם.

והי' של שם בחיי הדבור ורוח פיו יתי' כוי לעולם העשי' כמ"ש באגה"ק וכך הוא פיי שמות בניי שבניי ממשיכים ועושים בחיי גלוי שמות עליונים למטה.

והה"א של השם היא בחינת הדיבור, "ורוח פיו" יתברך, וכו', עד לעולם העשיה, כפי שכתוב באגרת הקודש. וזהו פירוש "שמות בני ישראל": בני ישראל ממשיכים וגורמים לגילוי השמות העליונים למטה.

וכמש"ל בפיי לאתקנא רזא דשמיה כוי ובפיי משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול וכפי שנתבאר לעיל בפירוש "לאתקנא רזא דשמיה" וכו', ובפירוש "משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול".

(ובפרטות יעקב וי"ב בניו השבטים ששרשן ממש באצ"י בע"ס שהן הן השמות עליונים וכנודע ג"כ בפע"ח איך יחוד קוב"ה ושכינתו נקי' יחוד יעקב ורחל או ישראל ורחל והיינו יחוד הוי"ה באדני.

(ובפרט יעקב ושנים-עשר בניו, השבטים, ששורשם ממש באצילות, כעשר הספירות, שהן הן השמות העליונים. וכידוע גם מפרי עץ חיים, האיחוד של הקדוש ברוך הוא ושכינתו נקרא איחוד יעקב ורחל, או ישראל ורחל, והוא איחוד הוי" באדני.

כי שרש נשמת יעקב נמשך מבחי' שם הוי"ה ושרש נשמת רחל נמשך מבחי' שם אדני ולכן כנס"י נמשלה לרחל כמ"ש כרחל לפני גוזזי כוי

כי שורש נשמת יעקב נמשך מבחינת שם הוי", ושורש נשמת רחל נמשך מבחינת שם אדני. לכן כנסת ישראל נמשלה לרחל, כפי שכתוב: "כמו רחל לפני גוזזיה" וכו'.

וכן י"ב שבטיי הם כנגד י"ב צירופי הוי"ה שבכל חדש מאיר צירוף אחד מיי"ב צירופי הוי"ה באדני כוי כמ"ש במ"א. וז"ש בשבטים הראובני השמעוני כוי שיש שם י"ה בכל אי' מהשבטים כוי.

וכן שנים-עשר השבטים מכוונים כנגד שנים-עשר הצירופים של הוי", שכן בכל חודש מאיר צירוף אחד מתוך שנים-עשר הצירופים של הוי" באדני, וכו', כפי שנתבאר במקום אחר. וזהו שנאמר בשבטים "הראובני", "השמעוני" וכו', שכן יש שם י"ה בכל אחד מן השבטים וכו'.

ופיי ואלה שמות היינו כי המשכת השמות הוא ע"י התורה כנ"ל בענין סי' מלכות כוי ושיתא סדרי משנה וכל אי' כלול מוי' זהו בגימט' אלה

ופירוש "ואלה שמות" הוא שהמשכת השמות נעשית באמצעות התורה, כפי שנתבאר לעיל בעניין "שישים מלכות" וכו'. וששת סדרי המשנה, שכל אחד מהם כלול משישה, הם בגימטריה "אלה",

כמ"ש במ"א ע"פ אלה פקודי המשכן והוא בחי' המשכה אך מקודם צ"ל העלאה והיינו ע"י שם מ"ב וזהו ואלה גימט' מ"ב ועמ"ש במ"א פ' תולדות ע"פ ויקרא להן שמות כשמת שהא' בוי"ו והב' בלא וי"ו ע"ש).

כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "אלה פקודי המשכן", זוהי בחינה של המשכה. אך קודם לכן צריכה להיות העלאה, והיא נעשית באמצעות שם מ"ב; וזהו [הרמז במילה] "ואלה", שערכה בגימטריה מ"ב. ועיינו כמה שמוסבר במקום אחר, בפרשת תולדות, על הפסוק "ויקרא להן שמות כשמת", שבו המילה הראשונה כתובה בוי' והשנייה בלא וי'; עיינו שם).

אך פ"י וענין ואלה שמות כוי' הבאי' מצרימה קאי על זמן הגלות כי יש בחי' מצרים דקדושה למעלה אך משמעותו ועניינו של הפסוק "ואלה שמות" וגו', "הבאים מצרימה", מתייחסים לזמן הגלות. שכן גם למעלה, בקדושה, יש בחינה של "מצרים",

כמ"ש בלק"ת בענין הגרון שנק' מצרים לשון מצר כוי' והיינו כי מצרים לשון מצר בחי' העלם והסתור וידוע דבזמן הגלות כתיב אותותינו לא ראינו.

כפי שכתוב בלקוטי תורה בענין הגרון, הנקרא "מצרים" מלשון "מִצְר", כלומר מקום צר, וגו'. פירוש הדבר הוא ש"מצרים" הוא מלשון "מִצְר", בחינה של העלם והסתור. וידוע שעל זמן הגלות נאמר: "אותותינו לא ראינו".

ופ"י שהאותיות ושמות עליונים שאנו ממשיכים ע"י התורה ותפלה לא ראינו שאינן בבחי' גלוי אצלנו. פירוש הדבר הוא שאת האותיות ואת השמות העליונים שאנו ממשיכים באמצעות התורה והתפילה — "לא ראינו", משום שהם אינם גלויים לנו.

והיינו לפי שהן מתעלמים בבחי' מצרים בחי' מקום צר המעלים ומסתיר כוי' משא"כ א"י נק' ארץ טובה ורחבה שהיא בחי' גלוי כוי':

וזאת משום שהם מתעלמים בבחינת "מצרים" — בחינה של מקום צר המעלים ומסתיר וגו'. לעומת זאת, ארץ ישראל נקראת "ארץ טובה ורחבה", והיא בחינה של גילוי וגו'.

22 וביאור הענין הוא דהנה שמו הגדול הוא שם הוי' וידוע דיו"ד הוא בחי' צמצום וה' התפשטות אורך ורוחב כוי'.

ביאור הענין הוא כך: שמו הגדול הוא שם הוי', וידוע שהיו"ד היא בחינת צמצום, והה"א היא התפשטות כאורך וברוחב וכו'.

לפי שכך היא דרך המשכה מא"ס ב"ה בעולמות שצ"ל תחלה צמצום ואח"כ התפשטות כו'. (וכך הוא בענין הירידה והמשכת האור מתחלה בבחי' מצרים דקדושה ואח"כ בחי' ארץ טובה ורחבה בחי' התפשטות וגלוי)

שכן כך היא דרך ההמשכה מאין סוף ברוך הוא אל העולמות: תחילה צריך להיות צמצום, ואחר כך התפשטות וכו'. (וכך גם כירידת האור ובהמשכתו: תחילה בבחינת "מצרים" דקדושה, ואחר כך בבחינת "ארץ טובה ורחבה", שהיא בחינת התפשטות וגלוי).

והנה כתיב ירד ירדנו (מצרימה) כו' ירידה אחר ירידה וכן ביצ"מ וגאולה כתיב ואנכי אעלך גם עלה כו' עלה נעלה כו' עילוי אחר עילוי.

והנה כתוב: "ירד ירדנו [מצרימה]" וכו' — ירידה אחר ירידה. וכך גם ביציאת מצרים ובגאולה כתוב: "ואנכי אעלך גם עלה" וכו', [ו] "עלה נעלה" וכו' — עלייה אחר עלייה.

ולבאר כל זה בענין מצרים דקדושה וירידת בני יעקב לשם יש להקדים משל א' והוא כי

כדי לבאר את כל זה בענין מצרים דקדושה ובענין ירידת בני ישראל ויעקב לשם, יש להקדים משל אחד, והוא:

הנה אותיות המחשבה והדבור שניהם ממקור א' נובעים הוא אור השכל כי המדות חסד דין ורחמים נמשכים מן השכל והמחשבה נמשכת מן המדות

אותיות המחשבה והדיבור נובעות שתיהן ממקור אחד — אור השכל. שכן מדות חסד, דין ורחמים נמשכות מן השכל, והמחשבה נמשכת מן המדות.

(היינו ע"פ רוב שהרי אין שום מחשבה אא"כ יש תאוה לדבר זה אך לפעמים המחשבה מקבלת מהשכל עצמו וממדות שבשכל אף שלא נתפשט עדיין המדה בלב וכנודע מענין ההפרש בין קפידא לכעס שהכעס הוא מדה בלב

(כלומר, ברוב המקרים, שהרי אין מחשבה כלל אם אין לאדם תשוקה לדבר הזה. אבל לפעמים המחשבה מקבלת מן השכל עצמו ומן המדות שבשכל, אף שהמדה עדיין לא התפשטה בלב. וכידוע מן ההבדל בין קפידא לכעס: הכעס הוא מדה שבלב,

משא"כ הקפידא היא רק במוח ועכ"ז המחשבה מלא ממנה וכן עדי"ז בשארי מדות שבשכל יוכל להיות המחשבה מקבלת מהן עצמן שלא ע"י המדות שכלב ותדע דאפי"ה דבור מקבל לפעמי" מהשכל שלא ע"י המדות.

ואילו הקפידא היא במוח בלבד, ואף על פי כן המחשבה מלאה ממנה. וכך גם בשאר המדות שבשכל: המחשבה יכולה לקבל מהן עצמן, שלא באמצעות המדות שכלב. ודע שאפילו הדיבור מקבל לפעמים מן השכל שלא באמצעות המדות.

וזהו ענין ר"ח כנז' ע"פ והיה מדי חדש כו' ע"ש. וכ"ש בענין המחשבה רק לפעמים מקבלת המחשבה ג"כ מהמדות וע' במאמר הזהר דפ' פנחס ע"פ אנכי אשמח כו' ע"ש. גם לפי הנמשל דלקמן בענין ירידת יעקב למצרים דפ' ויגש יובן כן)

וזהו ענין ראש חודש, כפי שנזכר במאמר על הפסוק "והיה מדי חודש בחודשו" וכו'; עיין שם. וכל שכן בענין המחשבה. אלא שלפעמים גם המחשבה מקבלת מן המדות; ועיין במאמר הזהר בפרשת פינחס על הפסוק "אנכי אשמח" וכו'. גם לפי המשל שיובא להלן בענין ירידת יעקב למצרים בפרשת ויגש, הדבר יובן כך.

ומשתלשלי ויורדי מטה מטה להיות אותיות הדבור ועכ"ז עודם קשורי ומיוחדים באור השכל המאיר ומתלבש בהם שהרי מחשבתו של אדם היא לפ"ע שכלו וכן מדבורו של אדם נודע חכמתו.

ו[המחשבה] משתלשלת ויורדת מטה מטה, עד שהיא נעשית לאותיות הדיבור. ואף על פי כן, הן עדיין קשורות ומיוחדות באור השכל, המאיר ומתלבש בהן; שהרי מחשבתו של אדם תואמת את שכלו, וכן מחוכמתו של אדם אפשר להכיר מתוך דיבורו.

וע"ד דוגמת משל זה יובן למעלה הגם שאין לו דמות הגוף כו' עכ"ז הרי דברה תורה כלשון בני"א. ועל דרך משל זה יובן גם למעלה [כיצד הדבר], אף שאין לו גוף ודמות הגוף וכו'; ואף על פי כן, הרי "דיברה תורה כלשון בני אדם".

דהנה כתיב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית הרי שהתהוות העולמות הוא ע"י בחי' חכמה.

שהרי כתוב: "מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית". מכאן שהתהוות העולמות היא באמצעות בחינת חכמה.

23 והרי כתיב בדבר ה' שמים נעשו שהתהוותם הוא ע"י בחי' דבור. אלא היינו שנשתלשלי חכמתו ית' חכים

אולם הרי נאמר: "בדבר ה' שמים נעשו", כלומר, הם נבראו באמצעות בחינת הדיבור. אלא הכוונה היא שחכמתו יתברך,

ולא בחכמה ידיעא בדבר ה' הן עשרה מאמרות יהי אור יהי רקיע תדשא הארץ בחי' עלמין דאתגליין.

"חכים ולא בחכמה ידיעא", השתלשלה עד ל"דבר ה'" — עשרת המאמרות: "יהי אור", "יהי רקיע", "תדשא הארץ" — בחינת העולמות הנגלים.

וכן בבחינת עלמין סתימין דלא אתגליין שהוא בחי' מחשבתו ית' כביכול יש ג"כ בחי' אותיות ומאמרות יהי אור כו'

וכך גם בבחינת העולמות הנסתרים, שאינם מתגלים, שהיא בחינת מחשבתו יתברך, כביכול, יש גם אותיות ומאמרות — "יהי אור" וכו',

כנודע למעינינו בס' הזהר בענין ההיכלות שיש למעלה ג"כ בעלמין סתימין בחי' שמים וארץ וכוכבים ומזלות מלאכים ונשמות ומן העולם ועד העולם מאיר ומתלבש בהן חכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא

כידוע ללומדי הזוהר בעניין ההיכלות, שגם למעלה, בעולמות הנסתרים, יש בחינות של שמים וארץ, כוכבים ומזלות, מלאכים ונשמות. ומעולם לעולם מאירה ומתלבשת בהם חכמתו יתברך, "חכים ולא בחכמה ידיעא".

(והארה והמשכה הנמשכת מבחי' חכמה זהו בחי' יעקב והתלבשותו במחשבה ודבור שהן בחי' אותיות המגבילים זהו ענין ב' בחי' הירידות למצרים דקדושה ירידה אחר ירידה ממחשבה לדבור כמשי"ת).

(ההארה וההמשכה הנמשכת מבחינת חכמה היא בחינת יעקב; והתלבשותה במחשבה ובדיבור, שהם בחינת אותיות המגבילות, היא עניין שתי הירידות למצרים דקדושה — ירידה אחר ירידה, ממחשבה לדיבור, כפי שיתבאר.)

והנה עצם ח"ע קודם התלבשותה בבחי' עלמין דהיינו קודם התלבשותה גם בעלמין סתימין נקי ישראל לי ראש כו'

והנה עצם חכמה עילאה, קודם התלבשותה בבחינת העולמות, כלומר קודם התלבשותה אפילו בעולמות הנסתרים, נקרא "ישראל לי ראש" וכו'.

(וכמו שבהראש מלובש הנשמה כמ"ש בתניא פנ"ג כך בחי' הארה משמו הגדול מלובש בבחי' ישראל לי ראש היא בחי' ח"ע. כמאמר וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול וכמשי"ל).

(וכשם שהנשמה מתלבשת בראש, כפי שנכתב בתניא, פרק נ"ג, כך הארה משמו הגדול מתלבשת בבחינת "ישראל לי ראש", שהיא בחינת חכמה עילאה. וכמאמר: "וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול", וכפי שנתבאר לעיל.)

והמשכת ח"ע להתלבש תוך עלמין נקי יעקב יו"ד עקב שנמשך הארה מבחי ח"ע הנקרא יו"ד להתלבש בבחי עלמין שהן רק בחי עקביי לגבי ח"ע עצמה.

והמשכת חכמה עילאה להתלבש בתוך העולמות נקראת יעקב — יו"ד עקב: הארה נמשכת מבחינת חכמה עילאה, הנקראת יו"ד, כדי להתלבש בבחינת העולמות, שאינם אלא בחינת עקביים כיחס לחכמה עילאה עצמה.

וכמ"ש והארץ הדום רגלי שבחי ארץ שהיא בחי מלי נקי הדום רגלי והוא בחי אותיות הדבור. כמו שכתוב: "והארץ הדום רגלי" — מדרגת "ארץ", שהיא בחינת מלכות, נקראת "הדום רגלי", והיא בחינת אותיות הדיבור.

ועד"ז ג"כ באותיות המחשבה כו' (ועמ"ש במ"א ע"פ הזוהר פ' קדושים ועבדי אשר בחרתי דא יעקב כו' מענין זה).

וכן גם באותיות המחשבה וכו'. (וראו מה שנתבאר במקום אחר בעניין זה, על דברי הזוהר בפרשת קדושים: "ועבדי אשר בחרתי" — זה יעקב וכו').

וז"ש מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל שבחי אבן הוא אותיות כנודע בס"י שתי אבנים בונות כו' והם מקבלים מבחי יעקב) וזהו שנקי יעקב בריח התיכון המכריח מן הקצה אל הקצה.

וזהו שכתוב: "מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל": בחינת "אבן" היא אותיות, כידוע מספר יצירה: "שתי אבנים בונות" וכו', והן מקבלות מבחינת יעקב. וזהו הטעם שיעקב נקרא "בריח התיכון המכריח מן הקצה אל הקצה".

וזהו ענין ירידה הא' שבפי ויגש ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו שהיא ירידה בבחי מצר וגבול להתלבש בבחי עלמין סתימין.

וזוהי הירידה הראשונה שבפרשת ויגש: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו" — ירידה למדרגת צמצום והגבלה, כדי להתלבש במדרגת העולמות הנסתרים.

ולכן נאמר כאן בני יעקב שבחי יעקב בשם בניי יכונה שהרי הוא מקבל מבחי ח"ע שהוא בחי ישראל (הנז' שם בפי ויגש) לי ראש כנ"ל:

ולכן נאמר כאן "בני ישראל יעקב": מדרגת יעקב נקראת בשם "בני ישראל", שהרי היא מקבלת מבחינת חכמה עילאה, שהיא בחינת "ישראל" (הנזכרת שם בפרשת ויגש), "לי ראש", כנ"ל.

24 והנה בגלות נאמר אותותינו לא ראינו. דהנה ענין אותות ומופתים הוא שינוי הטבע כמו ולקחת ממימי

היאור כו'

והנה, על הגלות נאמר: "אותותינו לא ראינו". שכן ענינם של אותות ומופתים הוא שינוי הטבע, כמו "ולקחת ממימי היאור..."

והיו לדם ביבשת והוא ע"י הארת ח"ע בחי' שם הוי"ה (כנ"ל שבחי' שם הגדול מאיר בח"ע).

"והיו לדם ביבשת". הדבר נעשה באמצעות הארת חכמה עילאה, שהיא בחינת שם הוי" (כפי שהוסבר לעיל, שבחינת השם הגדול מאירה בחכמה עילאה).

וז"ש פרעה לא ידעתי את הוי' כ"א בחי' שם אלקים בחינת הצמצום בדבר ה' שא"א לשנות סדרי בראשית.

וזהו שאמר פרעה: "לא ידעתי את הוי'": הוא הכיר רק את בחינת שם אלקים, בחינת הצמצום שב"דבר הוי", שבה אי אפשר לשנות את סדרי בראשית.

אבל ע"י הארת ח"ע משתנים הצירופים כי התהוות המים הוא ממאמי יקוו המים שנמשך בדבר ה' מע"מ. אבל הארת החכמה יכול לשנות הצירוף ממים לדם.

אבל באמצעות הארת חכמה עילאה משתנים הצירופים [של האותיות]. שהרי התהוות המים היא מן המאמר "יקוו המים", הנמשך ב"דבר הוי" מעשרת המאמרות; ואילו הארת החכמה יכולה לשנות את הצירוף ממים לדם.

25 וכנראה בחוש שהשכל מנהיג ומשנה הדבור כרצונו. וזהו ג"כ ענין המטה שהיה מעץ החיים שנהפך

לנחש ומנחש למטה

כפי שניתן לראות בבירור, השכל מכוון את הדיבור ומשנה אותו כרצונו. וזהו גם ענינו של המטה, שהיה מעץ החיים והפך לנחש, ומנחש [חזר] להיות מטה.

שהוא ענין השינוי מהעלם לגלוי ומגלוי להעלם וכן מ"ש השב ידך אל חיקך כו' ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו כו'.

זהו שינוי מהעלם לגלוי ומגלוי להעלם. וכך גם נאמר: "השב ידך אל חיקך" וגו', "ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו" וגו'.

ולכן היו כל המופתים ע"י משה שהוא בחי' הארת החכמה כמ"ש כי מן המים משיתהו בחי' ח"ע.

ולכן כל המופתים נעשו באמצעות משה, שהוא בחינת הארת החכמה, כמו שנאמר: "כי מן המים משיתהו" — בחינת חכמה עילאה.

וז"ש אותותינו לא ראינו אותותינו דייקא כי ישראל עלו במחשבה. לפי שבגלות הוא בחי' הסתר והעלם עד שנראה העולם ליש ודבר בפ"ע. וכמ"ש אתה אל מסתתר:

וזהו שנאמר: "אותותינו לא ראינו" — "אותותינו" דווקא, כי ישראל עלו במחשבה. בגלות יש בחינת הסתר והעלם, עד שהעולם נראה כיש ודבר בפני עצמו. וכמו שנאמר: "אתה אל מסתתר".

26 ובחי' ירידה הב' הוא מ"ש כאן ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב שבחי' ישראל לי ראש יורד בבחי' מצר וצמצום עם בחי' יעקב

והירידה השנייה היא מה שנאמר כאן: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב". בחינת "ישראל", לי ראש" יורדת לבחינת מיצר וצמצום יחד עם בחינת יעקב.

והוא ענין הירידה בבחי' עלמין דאתגליין ודבר ה' שהוא צמצום וירידה ב' ומבשרי אחזה שהקול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט ומתצמצם להיות נחלק בה' מוצאות הפה אחזה"ע מהגרון כו'

זהו ענין הירידה לבחינת העולמות הנגלים ול"דבר ה'", שהיא צמצום וירידה שנייה. ו"מבשרי אחזה": הקול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט, והוא מצטמצם ונחלק לחמשת מוצאות הפה — אחזה"ע מן הגרון וכו'.

וזהו ענין משה שהי' כבד פה וכבד לשון כי משה הוא בחי' הארת עצם החכמה א"א לבא לידי גילוי בדבור כ"א ע"י בחי' צמצום.

וזהו ענין היות משה "כבד פה וכבד לשון": משה הוא בחינת הארת עצם החכמה, שאינה יכולה להתגלות בדיבור אלא באמצעות צמצום.

27 וכמ"ש ואתה תהיה לו לאלקים דייקא. ועכ"ז עודנה קשורה ומיוחדת במקורו ושרשו בחי' ישראל לי ראש שמאיר ומתגלה גם בעולם הדבור כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל.

כמו שכתוב: "ואתה תהיה לו לאלקים" — דווקא. ואף על פי כן, היא עדיין קשורה ומיוחדת במקורה ובשורשה, בבחינת "ישראל", לי ראש", שמאירה ומתגלה גם בעולם הדיבור, כמו שכתוב: "שמך לא יקרא עוד יעקב, אלא ישראל".

(היינו בחינת חכמה המתלבשת במדות ומשם נמשך בדבור ולכן לא נק' יעקב בחי' בן לישראל זה) כמ"ש ואתם תלקטו לאחד אחד למהוי אחד באחד.

(כלומר, בחינת חכמה המתלבשת במדות, ומשם נמשכת אל הדיבור; ולכן יעקב אינו נקרא בן של ישראל זה.) כמו שכתוב: "ואתם תלקטו אחד אחד", כדי להיות "אחד עם האחד".

איש וביתו באו ראובן ושמעון בחי' ראייה ושמיעה שנמשך גם בעלמין דאתגליין מבחי' ישראל וכמ"ש ותקרא את שמו ראובן כי ראה כו'.

"איש וביתו באו": ראובן ושמעון, בחינת ראייה ושמיעה, הנמשכות מבחינת ישראל גם אל העולמות הגלויים, כמו שכתוב: "ותקרא את שמו ראובן, כי ראה" וכו'.

28 ותקרא את שמו שמעון כי שמע הוי'. לוי עתה הפעם ילוה אישי אלי בחי' התקשרות ויחוד

"ותקרא את שמו שמעון, כי ה' שמע". לוי: "עתה הפעם ילוה אישי אלי" — בחינת התקשרות ויחוד.

כי ראייה ושמיעה היא בחי' השגחה פרטית על כל דרכי בני"א ובוהן כליות ולב לפניך נגלו כל תעלומות ראייה ושמיעה הן בחינת השגחה פרטית על כל דרכיהם של בני האדם, ו"בוהן כליות ולב"; "לפניך נגלו כל תעלומות הלב".

לב שלא כדעת הכופרים בהשגחה פרטית ויאמרו לא יראה יי' ולא יבין אלקי יעקב מאחר שנמשך בסדר ההשתלשלות בדבר ה' ועלמין דאתגליין.

[לא] כדעתם של הכופרים בהשגחה פרטית, שעליהם נאמר: "ויאמרו: לא יראה יי', ולא יבין אלקי יעקב", משום שהאור נמשך בסדר ההשתלשלות, ב"דבר ה'" ובעולמות הגלויים.

אלא שעודני קשורו' במקורן ושרשן (וזהו פי' ואלה שמות כו' שגם במצרים נמשך בחי' השמות עליונים איש וביתו דכר ונוקבא יחוד מ"ה וב"ן רק שאותותינו לא ראינו אך העלם זה הוא סבת הגלוי העצום אח"כ וכמ"ש בסמוך):

אלא שהם עדיין קשורים למקורם ולשורשם. (וזהו פירוש "ואלה שמות" וכו': גם במצרים נמשכת בחינת השמות העליונים, "איש וביתו", זכר ונקבה, יחוד מ"ה וב"ן; אלא ש"אותותינו לא ראינו". אך העלם זה הוא סיבת הגלוי העצום שיבוא לאחר מכן, כפי שיוסבר בסמוך.)

29 והנה להיות בחי גלוי א"א להיות אלא ע"י בחי העלם תחלה בחינת יו"ד צמצום ואח"כ ה' התפשטות

אורך ורוחב כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא

והנה, גילוי יכול לבוא רק לאחר העלם תחילה: בחינת היו"ד, צמצום, ואחר כך ה"א, התפשטות לאורך ולרוחב; בדומה לכריאת העולם, שבה תחילה היה חושך ואחר כך אור.

והוא ענין הגלות שבמצרים שהי' צ"ל גילוי מתן תורה הנגלות לנו ולבנינו פב"פ דבר ה' היה די בגלות רד"ו שנה ולע"ל שיתגלה פנימית התורה

וזהו ענין הגלות במצרים: כדי שיהיה גילוי של מתן תורה, "הנסתרות לנו ולבנינו", ו"פנים אל פנים דיבר ה'", הספיקה גלות של מאתיים ועשר שנים. אבל לעתיד לבוא, כאשר תתגלה פנימיות התורה,

כי עין בעין יראו כו' ונגלה כבוד ה' כו' צריך כל אריכות החשך הזה ברישא חשוכא

כדי ש"עין בעין יראו" כו', ו"נגלה כבוד ה'" כו', נחוץ כל משך החושך הזה: "תחילה חושך".

וכמ"ש וישכם אברהם בבקר שלהיות גלוי בחינת אברהם הוא בבקר אחר חשכת הלילה דוקא (כי הנה מ"ת היה גלוי שם הוי"ה וכמ"ש ושמי הוי"ה לא נודעתי להם רק במ"ת נאמר אנכי הוי"ה כו')

כמו שכתוב: "וישכם אברהם בבוקר" — גילוי בחינת אברהם בא דוקא בבוקר, לאחר חשכת הלילה. (שהרי מתן תורה היה גילוי שם הוי', כמו שכתוב: "ושמי הוי' לא נודעתי להם"; רק במתן תורה נאמר "אנכי הוי'" כו').

אך לע"ל כתיב והיה הוי' לי לאלקים שיהיה גלוי ממקום עליון יותר עד דשם הוי' יהיה חשוב רק כאלקים כמ"ש במ"א וזהו עיקר ענין גלוי שמו הגדול וכנודע דכ"ג מדה"ר נאמר הוי"ה הוי"ה ופסיק טעמא כו'.

אבל על לעתיד לבוא כתוב: "והיה הוי' לי לאלקים" — יהיה גילוי ממקום נעלה עוד יותר, עד ששם הוי' ייחשב רק כאלקים, כפי שמבואר במקום אחר. זהו עיקר ענין גילוי שמו הגדול. כידוע, כ"ג מידות הרחמים נאמר "הוי' הוי'", וביניהם יש הפסק בטעמים כו'.

כי שם הוי"ה הראשון הוא מה שלמעלה מהשתלשלות ומשם יהיה הגילוי כו' ע"כ מתעכב זמן רב והחשך גדול יותר כי יהיה אח"כ אור גדול יותר

כי שם הוי' הראשון הוא בחינה שלמעלה מהשתלשלות, ומשם יהיה הגילוי כו'. לכן הדבר מתעכב זמן רב והחושך גדול יותר, כי לאחר מכן יהיה אור גדול יותר.

וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור הוי"ה פי' באור המאיר בשם הוי"ה כמ"ש באד"ר (דק"ל) וזהו ענין שמע ישראל הוי"ה כו'

וזהו [פירוש] "בית יעקב, לכו ונלכה באור הוי"ה" — כלומר, באור המאיר בשם הוי"ה, כמו שכתוב באדרא רבא (דף קל). וזהו ענין "שמע ישראל הוי"ה וכו':

ישראל דייקא. בשכמל"ו יעקב אמרו והוא ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה למהוי אחד באחד כו': ישראל דווקא. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" — יעקב אמרו. וזהו ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה, להיות "אחד באחד" וכו':

30 וביאור הענין דלכאורה אינו מובן דאם ירידת יעקב למצרים הוא ענין המשכת הארת ח"ע בעלמין סתימין ועלמין דאתגליין כנ"ל.

ביאור הענין: לכאורה הדבר אינו מובן. אם ירידת יעקב למצרים היא המשכת הארה מחכמה עילאה אל העולמות הנסתרים והעולמות הנגלים, כפי שהוסבר לעיל,

א"כ תמוה איך נק' זה בשם גלות מצרים והלא כך צ"ל סדר השתלשלו' והתהוות העולמות כמ"ש כלם בחכמה עשית והיינו ע"י עשרה מאמרות כנ"ל.

אם כן, תמוה כיצד אפשר לקרוא לכך גלות מצרים. והרי כך צריך להיות סדר ההשתלשלות והתהוות העולמות, כמו שכתוב: "כולם בחכמה עשית", כלומר, באמצעות עשרת המאמרות, כפי שהוסבר לעיל.

31 ואם כך הוא סדר הבריאה מה ענין זה לגלות ושעבוד. אך הענין כמ"ש במ"א ע"פ אני ישנה שהגלות נמשל לשינה כי ענין השינה היא שסותם עיניו ואינו רואה כלום.

ואם זהו סדר הבריאה, מה הקשר בינו לבין הגלות והשעבוד? אלא הענין הוא כפי שהוסבר במקום אחר על הפסוק "אני ישנה": הגלות נמשלה לשינה, משום ששינה פירושה שאדם עוצם את עיניו ואינו רואה דבר.

כך בגלות כתי' אותותנו לא ראינו פי' אותותנו הוא בחי' אותיות התורה והתפלה שהם בחי'

כך גם בגלות נאמר: "אותותינו לא ראינו". כלומר, "אותותינו" הם בחינת האותיות של התורה והתפילה.

המשכות מסוכ"ע בממכ"ע אכן בגלות אין התגלות אור א"ס לעינינו רק האותיות הם מסותרים נעלמים אבל ולבי ער כי למעלה יש כל התגלות האורות.

הן בחינת המשכות של סוכב כל עלמין בתוך ממלא כל עלמין. אך בגלות אור אין סוף אינו מתגלה לעינינו; האותיות נסתרות ונעלמות. ובכל זאת, "ולבי ער", שכן למעלה יש התגלות מלאה של האורות.

משא"כ בזמן בהמ"ק הי' התגלות שכינה למטה ממש והי' יורד אש שלמעלה לאכול הקרבן כו'. אבל בגלות העלמין מסתירים.

לא כך היה בזמן בית המקדש, כאשר השכינה התגלתה ממש למטה, ואש של מעלה הייתה יורדת ואוכלת את הקרבן וכו'. אך בגלות העולמות מסתירים.

32 וזהו הבאים מצרימה שמלובשים השמות בהעלמין בבחי' הסתר והעלם כו' ולכן נק' שינה שהגלוי אינו לעינינו.

וזהו [פירוש] "הבאים מצרימה": השמות מלובשים בעולמות, במצב של הסתר והעלם וכו'. לכן הדבר נקרא שינה, משום שהגלוי אינו לנגד עינינו.

רק למעלה ולבי ער ולכן בגלות ג"כ נראה עולם כמנהגו נוהג. אך באמת הוא עושה נפלאות גדולות לבדו שהוא לבדו מכיר בהן הגם שאין נראה לעינינו:

רק למעלה "ולבי ער". לכן גם בגלות נראה ש"עולם כמנהגו נוהג". אך לאמיתו של דבר, הוא "עושה נפלאות גדולות לבדו": רק הוא מכיר בהן, אף שאינן נראות לעינינו.

33 ועו"ל דודאי אילו הי' הגלוי בהעלמין מבחי' ח"ע לא היו העלמין מסתירין ומעלימין כ"כ לעינינו.

אפשר להסביר זאת גם בדרך נוספת. ודאי שאילו הגלוי בתוך העולמות היה מבחינת חכמה עילאה, העולמות לא היו מסתירים ומעלימים כל כך מעינינו.

והראיה לזה בהתנוצצו' הגאולה ע"י מרבע"ה שהוא מבחי' הארת ח"ע מיד נעשו אותות ומופתים לעין כל בשינוי הטבע כו' ומשום שהדבור בטל לגבי ח"ע מקורו וע"ד מאמר מי שאמר לשמן וידלוק כו'.

ההוכחה לכך היא שעם הניצוץ הראשון של הגאולה, באמצעות משה רבנו, שהיה מבחינת הארת חכמה עילאה, נעשו מיד אותות ומופתים לעיני כול, בשינוי הטבע וכו'. זאת משום שהדיבור בטל לעומת חכמה עילאה, מקורו, וכפי שנאמר: "מי שאמר לשמן וידלוק" וכו'.

אך היינו בגילוי הארת ח"ע ממש שזהו הנק' בחי' ישראל משא"כ בגלות אז אין הגלוי בהעלמין מבחי' הח"ע ממש שהוא מבחי' הנק' ישראל לי ראש.

אך זהו כאשר מתגלה ממש הארת חכמה עילאה, וזה נקרא בחינת ישראל. לא כך בגלות: אז הגלוי בתוך העולמות אינו מבחינת חכמה עילאה עצמה, שהיא הבחינה הנקראת "ישראל לי ראש".

רק שנמשך בקיעת איזה הארה דרך מסך ולבוש ובחיי זו נקי יעקב ומבחי זו מאיר בהעלמין להחיותם מאין ליש

אלא רק הארה כלשהי בוקעת ונמשכת דרך מסך ולבוש. בחינה זו נקראת יעקב, וממנה מאיר אור בעולמות ומחיה אותם, מאין ליש.

ולכן העלמין הן מסתירין ומעלימין על הארה זו ולא נודעה כי באה אל קרבנה ועל כן אותותנו לא ראינו לא ראינו דייקא שבאמת גם עכשיו הכל בהשגחה פרטיי כמו בזמן ההוא.

לכן העולמות מסתירים ומעלימים הארה זו, ולא נודע כי באה אל קרבנה. משום כך נאמר: "אותותינו לא ראינו" — דווקא "לא ראינו", שכן באמת גם עכשיו הכול הוא בהשגחה פרטית, כמו באותו זמן.

34 והכל כמו אותות ומופתים ההם רק שלא ראינו שאין ניכר שום שינוי. והוא ע"ד לעושה נפלאות גדולות לבדו שאין בעל הנס מכיר בניסו מפני שהעלמין מעלימין וזהו בחי הגלות ממש.

והכול דומה לאותם אותות ומופתים, אלא ש"לא ראינו", שכן שום שינוי אינו ניכר. והדבר דומה ל"לעושה נפלאות גדולות לבדו": מי שהנס נעשה עבורו אינו מכיר בנסו, מפני שהעולמות מסתירים. וזהו עצם הגלות.

והסיבה לזה הוא מפני שאין הגלוי בהעלמין רק מבחי בני ישראל ובחי יעקב ולא בחי ישראל שהוא ח"ע ממש.

הסיבה לכך היא שהגלוי בעולמות בא רק מבחינת "בני ישראל" ומבחינת יעקב, ולא מבחינת ישראל, שהיא חכמה עילאה עצמה.

35 והדוגמא לזה כמו עד"מ באיזו השכלה הנה מי שמשגי עומק המושכל לאמתתו יוכל להלבישה בכמה מיני אותיות אם באותיות אלו או בדבורים אחרים כפי שצריך לו כך יוכל לשנות הצירופים.

דוגמה לכך, בדרך משל, היא כל רעיון שכלי: מי שתופס את עומק הרעיון לאמיתו יוכל להלביש אותו בסוגים רבים של אותיות, בין באותיות האלה ובין במילים אחרות, לפי הצורך; כך הוא יכול לשנות את הצירופים.

משא"כ מי שאינו משיג לעומקה ממש אע"פ שמשגי ענינה לא יוכל לשנות הצירופים כלל רק יגידה בצירופים שקיבל.

אבל לא כך הוא מי שאינו תופס את עומקו ממש: אף שהוא מבין את הנושא, הוא אינו יכול לשנות כלל את הצירופים, אלא רק לספר עליו בצירופים שקיבל.

36 וכמו עד"מ היודע לשון המשנה אלו כשירות בבהמה כו' לא יוכל לומר בצירופי אחרים רק יחזיר

הלשון כמו שהוא ממש בלי תוס' ומגרעת

למשל, מי שידע את נוסח המשנה "אלו כשירות בבהמה" וכו', אינו יכול לומר זאת בצירופים אחרים; הוא יכול רק לחזור על הנוסח בדיוק כפי שהוא, בלי להוסיף ובלי לגרוע.

אבל מי שידע פנימי ותוך המכוון יוכל לומר דיני המשנה בלשונות ודבורים אחרים כו' וזהו שאנו אומרים יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא.

אבל מי שמבין את הפנימיות ואת עיקר הכוונה, יכול לומר את דיני המשנה בלשונות ובמילים אחרות וכו'. וזהו שאנו אומרים: "יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא" – יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים.

פ"י שהבקשה שיהי הגלוי בהעלמין מבחי שמו הגדול ממש ועי"ז לא יסתירו העלמין כלל. ועמ"ש בפ' חקת ע"פ על כן יאמרו המושלים כו' ונחשב חשבוננו של עולם:

כלומר, הבקשה היא שהגלוי בעולמות יהיה מבחינת שמו הגדול עצמו, ועל ידי כך העולמות לא יסתירו כלל. ועיינו במה שנתבאר בפרשת חוקת על הפסוק "על כן יאמרו המושלים" וכו', ועל "נחשב חשבוננו של עולם".

37 ושרש הדברים הוא כי הנה יש ישראל סבא וישראל זוטא. פ"י כי ישראל לי ראש הוא בחי חכמה

שורש הדברים הוא שיש ישראל סבא וישראל זוטא. כלומר, "ישראל לי ראש" היא בחינת חכמה.

אך עצמיות ח"ע חכים ולא בחכמה ידיעא א"א להשיג כי הוא כמו שהוא ית' לבדו הוא גם אילו לא ברא העולמות. רק בחי נה"י דאבא מאירים להיות מקור לעולמות ונעשים מוחין לז"א.

אבל את עצמות חכמה עילאה, "חכים ולא בחכמה ידיעא", אי אפשר להשיג, שכן היא כפי שהוא יתברך לבדו, גם אילו לא ברא את העולמות. רק בחינת נצח, הוד ויסוד של אבא מאירה כמקור לעולמות ונעשית המוחין של ז"א.

38 וענין נה"י הוא עד"מ כליות יועצות איך להשפיע. ע' באגה"ק ד"ה להבין משל ומליצה. ובחי נה"י

דאבא נק' ישראל סבא.

נצח, הוד ויסוד הם, בדרך משל, "כליות יועצות" כיצד להשפיע; ראו איגרת הקודש, הקטע הפותח במילים "להבין משל ומליצה". ובחינת נצח, הוד ויסוד של אבא נקראת ישראל סבא.

ופי בני ישראל הבאים מצרימה היינו המשכות מבחי חכמה הנ"ל שנק' יש"ס באותיות המחשבה ולכן יעקב שהוא מבחי אחוריים דאבא המתלבש בתבונה נק' בן לישראל זה שהוא יש"ס נה"י דאבא.

"בני ישראל הבאים מצרימה" פירושו ההמשכות מבחינת חכמה שהזכרה לעיל, הנקראת ישראל סבא, אל אותיות המחשבה. לכן יעקב, שהוא מבחינת האחוריים של אבא, המתלבשים בתבונה, נקרא בן של ישראל זה — ישראל סבא, נצח, הוד ויסוד של אבא.

39 וז"ש בפי' ויגש ואלה שמות בני' כו' יעקב ובניו שיעקב עצמו בכלל בני ישראל יכונה משום דהתם

מיירי בענין ההמשכה מבחי' יש"ס הנמשך באותיות המחשבה

וזהו שנאמר בפרשת ויגש: "ואלה שמות בני ישראל" וכו', "יעקב ובניו": יעקב עצמו נכלל בכינוי "בני ישראל", משום ששם מדובר בהמשכה מבחינת ישראל סבא, הנמשכת באותיות המחשבה.

וע"כ לגבי בחי' יש"ס נקרא יעקב בני ישראל כו' והיא הירידה הראשונה דמצרימה היינו בבחי' אותיות המחשבה שנק' ג"כ מצרימה שהם בחי' אותיות וכלים המגבילים האור כו' והירידה הב' הוא באותיות הדבור.

לכן, ביחס לבחינת ישראל סבא, יעקב נקרא "בני ישראל" וכו'. וזהו הירידה הראשונה למצרים, כלומר אל בחינת אותיות המחשבה, שגם הן נקראות "מצרים", שכן הן בחינת אותיות וכלים המגבילים את האור וכו'. והירידה השנייה היא אל אותיות הדיבור.

40 והוא מ"ש בפי' שמות פעם ב' ואלה שמות בני' הבאים מצרימה והדבור מקבל מבחי' ישראל זוטא.

וזהו שנאמר בפרשת שמות בפעם השנייה: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה"; והדיבור מקבל מבחינת ישראל זוטא.

כי הנה ישראל זוטא היינו בחי' ז"א כי הגם שז"א היינו ו"ק דאצי' חג"ת נה"י.

כי הנה ישראל זוטא הוא בחינת ז"א. ואף שז"א הוא שש הקצוות של אצילות — חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד —

אך כשהמוחין דאז"א נתלבשו בו נק' ישראל לי ראש כי יש הפרש גדול בין כשהמוחין מאירים במדות או כשהם רק מדות לבד.

אולם כאשר המוחין של אבא ואמא מתלבשים בו, הוא נקרא "ישראל" — לי ראש". יש הבדל גדול בין מצב שבו המוחין מאירים במדות לבין מצב שבו יש רק מדות בלבד.

עד"מ למטה התינוק נוח לכעוס משא"כ מי שמדותיו בהשכל קשה לכעוס. ולכך אומרים אב הרחמן שבח"י חכמה מקור הרחמים

על דרך משל, למטה: ילד נוטה לכעוס בקלות, ואילו מי שמדותיו נתונות בתוך השכל מתקשה לכעוס. לכן אומרים "אב הרחמן", כי בחינת חכמה היא מקור הרחמים.

(ועמש"ל ע"פ השמים כסאי בפירוש צדקה תרומי כו' וזהו מי כעמך ישראל גוי אחד כו') ולכן כשהמוחין מאירי בז"א נקי ישראל

(וראו מה שנתבאר לעיל על "השמים כסאי", בביאור "צדקה תרומם" וכו'; וזהו [הפירוש של] "ומי כעמך ישראל גוי אחד" וכו'). לכן, כאשר המוחין מאירים בז"א, הוא נקרא ישראל.

אך מ"מ ישראל זוטא כי הוא רק המשכ' מוחין במדו'. משא"כ ישראל סבא זהו נה"י דאבא עצמו עד"מ השכל עצמו.

אך בכל זאת הוא ישראל זוטא, כי אין זו אלא המשכת המוחין במדות. לעומת זאת, ישראל סבא הוא נצח, הוד ויסוד של אבא עצמו, ועל דרך משל — השכל עצמו.

והנה מבחי' ישראל זוטא שהוא ז"א נמשך בבחי' אותיות הדבור כמשל הדבור שמקבל מהכל הלב שבו משכן המדות.

והנה מבחינת ישראל זוטא, שהוא ז"א, נמשכים האורות אל בחינת אותיות הדיבור, כמו במשל הדיבור, המקבל מהכל הלב שבו שוכנות המדות.

41 וזהו ענין ואלה שמות בני הנאמר בפ' שמות דקאי על ירידה הבי' שהיא המשכת ז"א באותיות הדבור וע"כ בחי' יעקב לא נקי

וזהו פירוש "ואלה שמות בני ישראל" שנאמר בפרשת שמות: הפסוק מתייחס לירידה השנייה, שבה נמשכים ז"א — המדות — אל אותיות הדיבור. לכן בחינתו של יעקב אינה נקראת

בני ישראל כי יעקב שהוא בחי' אחוריים דאבא אינו בן לישראל זוטא אלא אח עד"מ.

"בני ישראל", שכן יעקב, שהוא בחינת האחוריים של אבא, אינו בן של ישראל זוטא, אלא, בדרך משל, אח שלו.

וז"ש בניי הבאים מצרימה את יעקב שהדבור מקבל מבחי' בני ישראל זוטא וגם מבחי' יעקב כו':

וזהו שנאמר "בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב": הדיבור מקבל מבחינת בני ישראל זוטא וגם מבחינת יעקב וכו'.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק